

POUCENÍ DÁRCE KRVÉ

I. PRÁVA DÁRCE

Dárce má právo:

- kdykoliv změnit své rozhodnutí o darování krve a odstoupit od odběru.
- klást dotazy ohledně dárcovství krve a okolností odběru.
- na informace o významu dobrovolného a neplaceného dárcovství.
- na podrobné vysvětlení metody a typu odběru krve a/nebo jejích složek včetně možných rizik spojených s odběrem.
- na podrobné vysvětlení důvodů, které brání darování krve či krevní složky pro možné ohrožení zdravotního stavu dárce nebo možné ohrožení zdraví příjemce transfuzního přípravku z nich vyrobeného.
- vědět o způsobech předodběrového vyšetření (laboratorního a klinického) a o povinných vyšetřeních, kterým je podrobena darovaná krev.
- vědět, jaké jsou možnosti dalšího zpracování a využití krve a krevních složek.
- na informaci o tom, že odebraná krev a její složky budou použity uvedeným způsobem, jen pokud splní kritéria bezpečnosti a jakosti.
- na informace o svém zdravotním stavu a výsledku povinných laboratorních vyšetření.
- na soukromí během klinického vyšetření a při pohovoru s lékařem či jiným pověřeným pracovníkem.
- na ochranu před zneužitím jakýchkoliv informací týkajících se darování jeho krve a jeho zdravotního stavu.
- na informaci o uchovávání osobních dat a dalších údajů o zdravotním stavu a o jejich ochraně před zneužitím dle platných zákonů.

Zařízení transfuzní služby má konečnou odpovědnost za jakost a bezpečnost odebírané krve a krevních složek, proto má právo definitivně rozhodnout o přijetí či vyřazení dárce. Právo příjemců transfuze na ochranu jejich zdraví převažuje nad jakýmkoli jinými skutečnostmi, včetně přání jednotlivců darovat krev.

II. RIZIKO PRO DÁRCE KRVÉ

Odběr krve či krevních složek ne zcela zdravému dárce:

Odběr krve či krevních složek může poškodit ne zcela zdravého dárce, proto provádíme základní vyšetření, která slouží ke všeobecnému posouzení zdravotního stavu dárce. Všechny abnormální nálezy jsou dárce oznámeny. Za dočasné nebo trvalé vyřazení z dárcovství odpovídá lékař transfuzního zařízení. O důvodech dočasného nebo trvalého vyřazení z dárcovství je dárce informován.

Nežádoucí reakce na odběr:

Jako nežádoucí reakce na odběr (komplikace) se může objevit:

- krevní výron, modřina (špatný vpich, krvácení do podkoží po vpichu), riziko této komplikace lze snížit řádným stlačením místa vpichu po odběru
- celková reakce, mdloby, které jsou způsobeny ne dost rychlým přizpůsobením krevního oběhu změnám při odběru nebo nepřiměřenou psychickou reakcí; ke mdlobě dochází nejčastěji u dárců hladovějících, unavených a při příliš rychlém opuštění odběrového křesla
- u přístrojových odběrů (kde je krev mimotočně míšena s protisrážlivým roztokem) může dojít vlivem kolísání hladiny vápníku k drobným svalovým záškubům (obvykle trnutí jazyka, mravenčení rtů apod.), pokud by nebyl vápník podán nebo rychlost odběru upravena, mohlo by dojít i k větším křečím; důležité je, aby dárce byl řádně poučen a hlásil již první příznaky (zcela výjimečně by mohlo dojít k podobným komplikacím i z jiných příčin, zásady jejich prevence i průběh jsou obdobné)

Nežádoucí reakce na odběr se může objevit až po opuštění zařízení transfuzní služby. Pokud taková situace nastane, informujte, prosím, pracovníky odběrového střediska. Můžete k tomu využít dotazník **Pozdní nežádoucí reakce dárce krve po odběru**, který naleznete na www.nemji.cz/darcikrve.

Všechny materiály používané k vlastnímu odběru krve, krevních složek i k odběru krve k laboratornímu vyšetření je zásadně k jednorázovému použití. **Žádné riziko přenosu jakékoli krví přenosné infekce na dárce nehrozí.**

III. OHROŽENÍ PŘÍJEMCE KREVÍ TRANSFUZE

Léčba krví a krevními složkami přináší příjemci transfuze riziko přenosu infekční choroby od dárce krve. Krví přenosných infekcí je celá řada, z praktického hlediska jsou však nejvýznamnější infekční žloutenka typu B, infekční žloutenka typu C a AIDS.

VÝBĚREM VHODNÉHO DÁRCE ← Riziko přenosu infekce se snažíme snížit → VYŠETŘENÍM ODEBRANÉ KRVÉ

Výběr dárce a příklady rizikového chování a rizikových zákroků (dočasné nebo trvalé vyřazení):

Dočasné vyřazení na 4 měsíce:

- rizika vázaná na sexuální aktivity – vyřazuje se každá osoba, která:
 - měla v posledních 4 měsících chráněný nebo nechráněný anální pohlavní styk s novým sexuálním partnerem
 - měla v posledních 4 měsících více než jednoho sexuálního partnera a měla chráněný nebo nechráněný anální pohlavní styk alespoň s jedním z nich
 - poskytla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk za peníze, drogy nebo jinou protihodnotu
 - měla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk s osobou, která byla kdykoli v minulosti pozitivně testována na přítomnost viru HIV
 - měla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk s osobou, která poskytla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk za peníze, drogy nebo jinou protihodnotu
 - měla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk s osobou, která užívá injekčně podávané drogy nebo jiné injekčně podávané léčivé přípravky nepředepsané lékařem

- užíla jakýkoli perorální (podávaný ústy) léčivý přípravek k prevenci přenosu infekce HIV, tj. k antivirové preexpozici profylaxi (PrEP) nebo postexpozici profylaxi (PEP)
- podstoupila léčbu pro pohlavní nemoc
- úzký kontakt s nemocným s infekční žloutenkou (společná domácnost, sexuální kontakt)
- tetování, propichování uší, body piercing, akupunktura apod.
- potřísnění sliznice nebo poranění kůže infekčním materiálem
- operace, endoskopické vyšetření (např. kloubů - artroskopie, žaludku - gastrokopie, střev - kolonoskopie, močových cest - cystoskopie, dýchacích cest - bronchoskopie)
- transfuze (podání transfuzního přípravku) v ČR, transfuze v zahraničí po roce 1996
- transplantace s použitím tkáně nebo buněk lidského původu
- pobyt v nápravném zařízení (vězení)

Dočasné vyřazení na 12 měsíců:

- toxikomanie a alkoholismus – po vyléčení

Dočasné vyřazení na 2 roky:

- osoba, která užíla jakýkoli léčivý přípravek v injekční formě k prevenci přenosu infekce HIV, tj. k antivirové preexpozici profylaxi (PrEP) nebo postexpozici profylaxi (PEP)

Trvalé vyřazení:

- v případě rodinného rizika Creutzfeldt-Jakobovy nemoci a rizika jejích variant (vCJD = BSE, TSE)
- pobyt ve Velké Británii (nad 12 měsíců) v letech 1980-1996 (doba pobytu se počítá, teoretické riziko variantní Creutzfeldt-Jakobovy nemoci)
- transfuze (podání transfuzního přípravku) v zahraničí před rokem 1996
- léčba přípravky lidského původu např. pro růstové a vývojové poruchy (lidský růstový hormon)
- transplantace s použitím štetu zvířecího původu; transplantace s použitím tkáně nebo buněk lidského původu v případě tvrdé pleny mozkové, ušní bubínku nebo rohovkového štetu
- užívání injekčních drog, steroidů nebo hormonů nepředepsaných lékařem (i v minulosti)

Máte právo klást otázky týkající se odběru a právo kdykoliv od odběru ustoupit.

V případě pochybností se poraďte s lékařem transfuzního oddělení nebo přistupte k samovyloučení.

Samovyloučení:

Pokud si uvědomíte, že by Vaše krev mohla ohrozit příjemce transfuze, prosíme, od odběru odstupte nebo po odběru o této skutečnosti informujte pracovníky transfuzního oddělení či odběrového střediska. Můžete k tomu použít **elektronický formulář Samovyloučení, který naleznete na www.nemji.cz/darcikrve** nebo papírový formulář, který naleznete na schodišti při odchodu včetně schránky, kam tento vyplněný formulář můžete vhodit. Schránka je vybírána každý den.

Další rizika:

Příjemce transfuze může být ohrožen i některými léky, které dárce užívá nebo užíval. Dlouhodobě jsou z dárcovství vyřazeni lidé, kteří užívají některé léky (tablety, injekce) na léčbu akné, lupénky, vypadávání vlasů, zbytnění prostaty apod. - isotretinoin (např. Aknenormin), etretinat, acitretin (např. Neotigason), finasterid (např. Adafin, Androfin, Finard, Finex, Gefin, Milten, Penester), dutasterid (např. Avodart, Dustar, Dutalan). Délka vyřazení dárce závisí na léku a na způsobu podávání.

Riziko přenosu infekce zvyšuje pobyt v některých zemích. Za rizikový se považuje dlouhodobý pobyt v tropických zemích, v zemích s výskytem malárie, Chagasovy choroby nebo horečky Q, pobyt v zemích se zvýšeným výskytem infekčních nemocí (např. infekční žloutenky, aj.).

Změna zdravotního stavu po odběru:

Pokud v období 7 dní po odběru došlo u vás k rozvoji infekční choroby, která by mohla ohrozit příjemce transfuze, informujte, prosím, odběrové středisko. Můžete k tomu využít **dotazník Samovyloučení, který naleznete na www.nemji.cz/darcikrve**.

Vyšetření odebrané krve:

Kromě vyplnění předodběrového dotazníku, laboratorní kontroly a vyšetření zdravotnickým pracovníkem (pohovor) vyšetřujeme každou krev (plazmu, krevní destičky) odebranou k výrobě transfuzních přípravků na přítomnost známek infekce - HBV (žloutenka B), HCV (žloutenka C), HAV (žloutenka A), HIV (původce AIDS), syfilis (lues, příjice) a parvovirus B19.

I přes uvedený způsob vyšetření nejsme schopni zaručit příjemci krve naprostou bezpečnost (např. proto, že test může být založen na průkazu protilátek a dárce může „trvat“ několik týdnů, než protilátku po „nakažení“ vytvoří). Spolupráce s dárce a naprostá důvěra má tedy zásadní význam. V případě nevyhovujících výsledků laboratorních vyšetření budete informováni. Průkaz infekce dárce HIV, HBV, HCV, nebo jiných závažných krví přenosných infekcí jsou důvodem vyloučení dárce z dalšího dárcovství.

Údaje o zdravotním stavu dárce uchováváme v jeho dokumentaci a při zachování zásad lékařského tajemství poskytujeme část z nich do Národní registr osob trvale vyloučených z dárcovství krve (NROVDK). Vám odebraná krev a její složky budou použity pouze v případě, že budou vyhovovat požadavkům na jejich bezpečnost a jakost.

IV. OSOBNÍ INFORMACE

Evidujeme o vás osobní údaje v rozsahu – jméno, příjmení, číslo pojištění, rodné číslo nebo číslo pasu nebo číslo občanského průkazu (u cizinců), datum narození, pohlaví, příslušnost, plátce, telefon, mail, trvalá adresa, přechodná adresa a zaměstnavatel.

Vaše údaje budou v nezbytném rozsahu poskytnuty těmto subjektům:

Zpracovatel krve TTO FN Brno a referenční laboratoře pro infekční choroby – jméno, příjmení, číslo pojištění, rodné číslo nebo číslo pasu (u cizinců), datum narození, telefon, pohlaví a plátce.

Český červený kříž – jméno, příjmení, rodné číslo, číslo pojištění, plátce, trvalá adresa, přechodná adresa, telefon a mail.